

Обдурені. Зі щоденників 1939-1945

Фрідріх Кельнер, один із німецьких чиновників-антифашистів, з 1939 по 1945 рік майже щодня документував злочини режиму. Його метою було залишити свідчення безглуздої покірності німців та одурманливого впливу нацистської пропаганди. Поєднання вирізок із газет і коментарів до них перетворили щоденник Кельнера на найважливіший історичний документ, на «зображення нацистської Німеччини, якого ніколи раніше не існувало в такій яскравій стислій і вражаючій формі» («Der Spiegel»).

У виданні представлені найбільш репрезентативні записи. Історія нацизму, документальне оповідання, щоденникова література.

ЗІ ЩОДЕННИКІВ
1939-1945

Обдурені

ФРІДРІХ КЕЛЬНЕР

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2025

УДК 821.112.1-94 «20» + 94 (430) «194» = 161.1=03.112.2
К 34

Переклад українською — *Юрій Устюгов*

Кельнер Фрідріх

К 34 Обдурені. Зі щоденників 1939-1945. / Фрідріх Кельнер. — Київ: Видавництво «КНТ», 2025. — 386 с.

ISBN 978-611-01-3482-8

Фрідріх Кельнер, один із німецьких чиновників-антифашистів, з 1939 по 1945 рік майже щодня документував злочини режиму. Його метою було залишити свідчення безглуздої покірності німців та одурманливого впливу нацистської пропаганди. Поєднання вирізок із газет і коментарів до них перетворили щоденник Кельнера на найважливіший історичний документ, на «зображення нацистської Німеччини, якого ніколи раніше не існувало в такій яскравій стислій і вражаючій формі» («Der Spiegel»).

У виданні представлені найбільш репрезентативні записи. Історія нацизму, документальне оповідання, щоденникова література.

ISBN 978-611-01-3482-8

© August Friedrich Kellner (successors), 2024.

© Видавництво «КНТ», 2025.

Роберт Скотт Кельнер

Передмова

Довгі зусилля знадобилися, щоб познайомити читачів зі щоденником мого діда, – 2011 року вони були винагороджені тим, як Німеччина зустріла цю публікацію. Усі називали її «Eine grosse Entdeckung», «важливим відкриттям». «Кельнер створив образ нацистської Німеччини в надзвичайно зримій, ємній, нетривіальній формі, – написала оглядачка журналу «Шпігель» і продовжила так: «Цей щоденник має бути в усіх німецьких бібліотеках, на кожній книжковій полиці». Історичний журнал *Damals* назвав книгу «автобіографією року»[1]. Для німецьких читачів щоденника, що викриває нацизм, головним стало те, що він підвів ризику під полемікою, яка тривала не одне десятиліття. Якщо простій людині – такому, як Фрідріх Кельнер, звичайному чиновникові, який здобув середню освіту і жив у провінції, далеко від великих міст, було відомо стільки подробиць про те, що відбувалося в Третньому рейху, де, здавалося б, усе було засекречено, отже, у будь-якому іншому місці люди мали знати значно більше, ніж самі в цьому зізнавалися, про звірства та геноцид, які чинили німецькі війська в усіх частинах розореної Європи. Повоєнне уявлення, ніби все населення було лише частково поінформоване або

взагалі й гадки не мало, чим займається нацистська партія (як ще у 2005 році припустив колишній президент Німеччини Ріхард фон Вайцзеккер), нарешті вдалося поховати [2].

Фрідріх Кельнер передбачав, що люди брехатимуть, якщо програють війну: «Малодушні говоритимуть, ніби завжди знали, що на націонал-соціалізм чекає такий фінал, і самі вони зовсім не були націонал-соціалістами. Насправді лише не більше одного відсотка німців справді протистояли гітлеризму»[3]. З його записів випливає, що солдати, які повернулися з фронту, розповідали про побачені на власні очі розправи над євреями та російськими військовополоненими. Кельнер із самого початку розумів, що євреї зіткнулися з геноцидом. Лише через місяць після того, як німецькі війська захопили Польщу, він згадує про «Verfolgung und Ausrottung der Juden», переслідуванні та знищенні євреї[4].

Він фіксував також злочиння в самій Німеччині: винищення пацієнтів психіатричних лікарень, страти німців, які слухали закордонні радіостанції або читали листівки, скинуті з літаків. Кельнер описував ці страшні події в контексті минулого і майбутнього, вказував на помилки, яких припустилася Веймарська республіка і які привели до влади лиходія в особі Адольфа Гітлера, а також на прорахунки лідерів демократичних держав, що грали на руку диктатору в його прагненні до світового панування. Фрідріх продовжував вести записи всю війну, списав десять зошитів, майже дев'ятсот сторінок філігранним почерком, супроводивши свої спостереження сотнями газетних вирізок. Якби все відкрилося, його оголосили б зрадником і розстріляли. Його дружина Пауліна, чия моральна стійкість надала Фрідріху рішучості залишити правдивий опис подій, розділила б його долю.

Я дізнався про щоденник 1960 року, мені було дев'ятнадцять – саме тоді ми зустрілися з Фрідріхом і Пауліною. Мій батько був їхнім єдиним сином. У 1935-му, коли йому теж було дев'ятнадцять, вони відправили його в Америку, щоб нацистські ідеї вивітрилися з його голови, але, на жаль, зусилля були марними. Моя мати вийшла заміж за Фреда Вільяма Кельнера через два роки після його приїзду до Нью-Йорка і називала його потім не інакше як «нацистським виродком»[5]. З погляду нацистської расової теорії сама вона, Фреда Шульман, була «недолюдиною» одразу з двох причин – у неї було єврейське і слов'янське коріння, – але це тавро не могло затьмарити привабливість молодої жінки, яка збентежила німецького емігранта: він закохався. За чотири роки у них з'явилися троє дітей; він напеліг, щоб їх хрестили за лютеранським обрядом. Фред не прагнув працювати, разом із приятелем із Німецько-американського союзу він займався поширенням пронацистських агітаційних брошур. У квітні 1943 року ФБР порушило проти нього справу з метою встановити, чи не шпигує він на Німеччину. Фред тоді вирушив у Норфолк, штат Вірджінія, – виникли підозри, що він збирає інформацію про переміщення суден [6]. Докази, подані в листопаді того ж року до прокуратури США, були непереконливими, справі навряд чи дали б хід, однак завбачливий Фред скористався отриманою від ФБР неформальною порадою та пішов до американської армії, щоб довести лояльність своїй другій батьківщині. Через тиждень після того, як він одягнув форму, справа пішла в архів. Майже весь час служби Фред залишався у США, але в лютому 1945 року за якийсь проступок його понизили у званні до рядового і відправили до Франції у складі військової поліції – охороняти колишніх німецьких солдатів у таборі, влаштованому союзниками для військовополонених. Вийшовши в запас у січні 1946 року, Фред залишився в Євро-

пі, використавши підроблене посвідчення офіцера окупаційних військ, і став промишляти на чорному ринку.

Того ж 1946 року, коли перестали надходити щомісячні армійські платежі, Фреда вирішила, що не поїде жити до батьків і не буде заробляти офіціанткою або продавчиною. Надворі була епоха блискучих мюзиклів виробництва MGM і RKO, довгоногих красунь, що заповнили екрани кінотеатрів, а їй уже давно хотілося стати другою Джинджер Роджерс або Сід Чарісс [7]. Щоправда, можливості для двадцятисемирічної матері трьох дітей, яка не мала хореографічного досвіду, відкривалися, як правило, лише на дешевих підмостках. Вступивши до трупи «Світ веселощів» (World of Mirth Carnival), що їздила між штатами Мен і Джорджія і славилася своїми фривольними «шоу з дівчатками», Фреда відвезла всіх трьох дітей до єврейського дитячого будинку в Нью-Гейвені, штат Коннектикут, та там їх і залишила. Мені було чотири. Моїй сестрі — сім, братові — шість.

У дитячому будинку ми провели сім років — довгий термін під опікою директора-невростеніка. «За найменше порушення розпорядку дитину зазвичай безжально били», — писав один колишній вихованець у своїх спогадах [8]. З матір'ю ми бачилися рідко. Батько приїхав лише один раз, пообіцяв відвезти нас «додому» в Німеччину, до своїх батьків, але більше не з'являвся. Потім соціальна служба штату Коннектикут позакривала приватні притулки на кшталт нашого, і ми повернулися до матері та її нового чоловіка, робітника сцени, — справа була 1953 року, тоді ж ми дізналися, що мій батько помер. Сухі факти у висновку про смерть вразили нас до глибини душі: 1951 року Фред знову вступив на службу в американські війська в Німеччині, 1952-го пішов на самоволку, його оголосили дезертиром, 1953-го наклав на себе руки у Франції [9].

Я ріс некерованим підлітком, навіть заробив судимість. У шістнадцять кинув школу, бродяжив на вулицях Нью-Йорка. У сімнадцять потрапив на флот. Для таких, як я, військова служба була порятунком: я отримав атестат про повну загальну середню освіту і дослужився до звання петті-офіцера другого класу. У 1960 році його направили в берегову службу Рас-Таннура, у Саудівській Аравії. Дорогою була дводенна зупинка в Німеччині, на Франкфуртській базі військово-повітряних сил. Смерть батька мене не вразила, але все ж я відчував потребу що-небудь про нього дізнатися, зустрітися з його батьками – якщо вони ще живі. Я попросив про звільнення, отримав відмову і після прибуття у Франкфурт пішов у самоволку. Мати говорила мені, що Фрідріх і Пауліна Кельнер живуть у місті Лаубах, де мій дід працював у суді, але в Німеччині виявилось шість міст із такою назвою. На станції недалеко від четвертого Лаубаха мучила думка: чи не пропустив я діда і бабусю в трьох попередніх, але тут мені зустрілася молода жінка, якій я повідав про свої пошуки. Вона їхала в Лаубах до батьків і сказала, що недалеко від них живе літня пара, на прізвище Кельнер.

Вони виявилися такими, як я й уявляв: дід – високим, бабуся витонченою, обидва сивочолі, зі слідами смутку на обличчях. Їм було сімдесят п'ять і сімдесят два, трималися вони з такою стриманою гідністю, що я мимоволі витягнувся по стійці «струнко». Я був готовий до розчарування, дістаючи з гаманця фотографію батька з донькою, моєю сестрою, на колінах (це був один із небагатьох його знімків, які моя мати не знищила). Літня жінка ахнула, і незабаром я вже розглядав у їхньому альбомі збільшену копію цієї фотографії. Потім вони з хвилюванням стали перегортати сторінки, вказуючи то на один знімок, то на інший. Я не розбирав слів, але розумів, що вони знайомлять мене з моєю родиною.

Я провів у їхньому невеликому будинку на лісистому пагорбі чотири дні. Мій дід трохи говорив англійською, а я якраз почав вивчати німецьку. У перший вечір, після вечері, він виклав на стіл одразу кілька зошитів – сотні сторінок, списаних від руки нерозбірливим готичним курсивом, і вирізки з газет, вклеєні між записами. Дід пояснив, що це щоденник, який він вів під час війни, коли був керуючим справами суду. Показав заголовок: Mein Widerstand («Мій опір»), – і я відчув величезне полегшення: кілька місяців, отримавши наказ про переведення, я готував себе до того, що, якщо діда вдасться знайти, доведеться пробачити його за безліч злочинів, які він, напевно, скоїв у роки нацизму.

В одному з перших записів, які дід і бабуся допомогли мені прочитати, йшлося про лист, відправлений прискороною поштою через Червоний Хрест: так моя мати повідомила їм про моє народження. Вони засипали мене запитаннями, по-троху дізнаючись правду про те, що відбувалося з їхнім сином в Америці. Переживали, почувши про дитячий будинок: мій батько сказав їм, що Фреда втекла з іншим чоловіком і що в нас, дітей, усе чудово. Ще один сюрприз був пов'язаний із віросповіданням моєї матері: виявляється, мого батька бентежило, що вона не належить до німецько-американської Лютеранської церкви. Звертаючись радше до бабусі, ніж до мене, дід вимовив – повільно, так, щоб я теж зміг зрозуміти: «Хоч це він правильно зробив – віддав перевагу любові, а не забобонам».

Перед поверненням до Франкфурта кожен із них взяв з мене по обіцянці. Дід хотів, щоб я вступив до коледжу і зайнявся вивченням історії та німецької мови, а потім, колись, повернувся за щоденником: нехай він послужить боротьбі з тоталітарними ідеологіями – тоді це були комунізм і неонацизм. Бабуся попросила знайти час для допомоги дітям, оскільки

й сам я в дитинстві потребував допомоги. «Треба виконати обов'язок перед суспільством», – наполягала вона. Щоб зробити їм приємне, я погодився, хоча не уявляв, як усе це виконати.

У Франкфурті мене посадили на гауптвахту, де я дочекався наступного літака до перевалочного пункту ВМС на острові Бахрейн. До Аравії я не встигав навіть на капітанську перевірку, тож у Бахрейні командир влаштував мені прочухана і відправив назад. Моя самовільна поїздка пройшла безкарно.

Ми з дідом часто листувалися. Мої брат і сестра теж надіслали кілька листів, але потім вирішили не повертатися до минулого. Після закінчення служби в мене були великі плани – вища освіта: чотири роки – бакалавріат і шість – магістратура. Але їх довелося відкласти: ранній шлюб увінчався появою на світ чудової спритної дівчинки, але не став вдалим і завершився розлученням. За цей час мої дід і бабуся переїхали в Майнц, ближче до бабусиних сестер. У липні 1966 року дід повідомив про лист, який дуже багато для нього значив: німецький уряд визнав його борцем із нацизмом[10]. Я отримав цю звістку, будучи студентом Массачусетського університету. По після закінчення навчання я збирався провести літо в Німеччині, щоб разом детально вивчити щоденник і забрати із собою зошити. Але під кінець третього курсу дід раптом попросив терміново приїхати. Занепокоївшись тим, що мені буде важко розшифрувати готичний курсив, він віддав перший зошит і довоєнні записи сестрі моєї бабусі, Кеті, щоб вона передрукувала їх на сучасній німецькій машинці. Записи зникли з квартири, де Кете жила зі своїм цивільним чоловіком, Віллі Вебером, колишнім нацистським солдатом, який не розкався. Вебер стверджував, що нічого не брав, але дід зрозумів, що і решта щоденника тепер під загрозою.

Попри переживання, пов'язані зі зникненням записів, наша зустріч влітку 1968 року була радісною. Фрідріх, статна і при цьому дуже доброзичлива людина, у свої вісімдесят три залишався непохитним. Пауліна здавалася тендітною, але була чарівною та енергійною. Завдяки навчанню мій запас німецьких слів розширився, і, хоча граматику кульгала, мені подобалося з ними розмовляти. Читання щоденника, що тривало всі п'ять тижнів, поки я в них гостював, переходило в захоптиві історії про людей і місця, з якими було пов'язане їхнє небезпечне буття за часів Третього рейху. Дід переказав зміст зниклого зошита і продиктував мені по пам'яті фрази, якими починався перший запис, датований 1 вересня 1939 року[11].

До сніданку чи обіду часто приходили бабусині сестри, Кете та Ліна, і приносили випічку. Кете вибачалася за пропажу зошита. Ліна теж вибачалася, бо Віллі Вебер був родичем її чоловіка, Генріха Фарбаха. З Вебером ми зустрілися – похмурий такий чоловік. Пам'ятаючи застереження діда, про щоденник я не обмовився. Що стосується Генріха Фарбаха, дід показав мені запис про те, як вони з Ліною ледь не загинули під час бомбардування Майнца у вересні 1941 року. А ще – зняту ним фотографію розбомбленого будинку, де була їхня квартира, і повідав, як Генріх говорив, що в помсту треба знищити весь Лондон. Дід поплескав мене по плечу і похмуро додав: «Його племінник Віллі зруйнував би Лондон і сьогодні».

Якось надвечір до Лаубаха приїхали гості – Людвіг і Ельфріда Хек із двома доньками. Людвіг колись працював під керівництвом мого діда в суді і був для нього і для моєї бабусі другим сином. Але, так само як і їхній рідний син, Хек перейнявся нацистською ідеологією і палко вірив у неї, ще коли був у гітлерюгенді, а потім воював на передовій у складі танкового корпусу. У записі 1942 року, присвяченому повер-

ненню Гека на побувку додому в дні Різдва, дід зазначає, з якою «чванливою» впевненістю його протеже заявляв про непереможеність послідовників нацизму.

Я багато чого дізнався про різні гілки моєї сім'ї: про Кельнерів в Арнштадті, Вайглях у Біссінгені, Пройссах у Майнці. Дізнався про участь діда в політиці в період Веймарської республіки і про те, як чуйно вловив він небезпечну привабливість націоналсоціалізму. Побачив я і повоєнні фотографії Фреда з його другою дружиною, яку він зустрів у Франції в 1945 році, і з моєю зведеною сестрою Маргрит – тепер їй двадцять один рік, і вона жила неподалік від Версаля. Маргрит долучилася до того, що ознаменувало шістдесяті «контркультурного» руху і з родичами не спілкувалася, тож дід дав мені її адресу і попросив написати їй уже з дому.

Одного разу після обіду бабуся прилягла подрімати, і дід, якому простіше було впоратися з власними почуттями, коли він не бачив її переживань, розповів мені нові подробиці про батька, в основному – про щасливі епізоди з його дитинства. Описав він і ту пригніченість, яка не відпускала їх обох кілька років після його смерті, зізнався, що кинув збирати документи нацистських часів і навіть подумував знищити щоденник. Додав майже ненароком, що моя поява в Лаубаху в жовтні 1960 року врятувала не тільки зошити. За кілька місяців до цього він залишив політику і службу; вважаючи, що їм нема для кого більше жити, вони з бабусею збиралися розлучитися з цим світом до Різдва.

Поки ми розмовляли, я робив нотатки, іноді німецькою, але частіше англійською, постійно скорочуючи слова, тому що всі говорили швидко. Хоча мій словниковий запас зростає із кожним днем, мені не вдавалося запам'ятати кожен дріб-

ницю, тож вечорами у своїй кімнаті я не менше ніж годину вивчав написане і складав список запитань, які належало поставити кожному з них наступного дня. Я виходив із цим списком до сніданку під дружний сміх.

Але ми не тільки вивчали щоденник і говорили про минуле. Ми вирушили в подорож Рейном, побачили скелю Лорелеї, влаштували пікнік у Леннебергському лісі з моїм кузенном Ервіном Гангльбергером і його сім'єю, з'їздили з друзями на обід у БадМюнстер, побували у родичів у Франкфурті, а в один прекрасний вечір опинилися на мюзиклі у Виборчому палаці Майнца. Я був вражений життєлюбністю діда з бабусею. Але їм потрібен був відпочинок. Вони відправили мене в Лаубах, де я мав переночувати, і дали список людей, з якими я мав зустрітися. Я поговорив із колишнім службовцем діда, судовим приставом Людвігом Брюннером, і вислухав спогади ще кількох представників покоління, яке однією ногою вже стояло в могилі. Вони хвалили діда з бабусею за сміливість під час війни, а діда – ще й за подальшу політичну діяльність.

31 липня дід склав у сумку дев'ять щоденникових зошитів, що залишилися, разом з іншими записами і документами, щоб я взяв їх із собою на борт. «Так я чинив опір терору і беззаконню, – нагадав він мені, – це мій спосіб озброїти твоє покоління, – як і наступні, – знанням правди, щоб не повторився весь той кошмар». Я пообіцяв, що придумаю, як оприлюднити щоденник. І підтвердив дану бабусі обіцянку допомагати дітям.

Повернувшись додому, я написав до Франції Маргріт і зрадив, незабаром отримавши від неї відповідь. Але коли я попросив її розповісти про нашого батька і надіслати якісь фотографії, – згадавши, що було б непогано, якби вона написала дідусеві з бабусею, – вона замовкла. Я надіслав ще кілька листів, але більше вона не давала про себе знати.

Через два місяці після мого від'їзду з Майнца бабуся впала і зламала шийку стегна. За довгим перебуванням у лікарні послідував напружений період реабілітації, що вимагав від неї багато сил, – та й від справи теж. «Їй доводиться вчитися заново ходити, – повідомив він мені 15 грудня 1968 року. – Вона бере мене під руку, спирається на тростину і робить кроки». І додав: «Не вистачає нам твоїх молодих рук». Вона так і не змогла до кінця відновитися, через рік дід надіслав гірку звістку. «Твоя чудова бабуся помирає, – писав він. – Незважаючи на всі зусилля, її фізичний і психічний стан за останній час нещадно погіршився. Уяви собі: така незвичайна жінка – і такий незаслужений фінал».

Дід залишався біля її ліжка вдень і спав поруч неспокійними ночами, коли навіть морфій не міг надовго заглушити біль. В останній тиждень життя Пауліни Кельнер її чоловік Фрідріх знову взявся за перо, щоб закарбувати на папері останні дні, проведені ними разом. Першого лютого її свідомість прояснилася, і вона привітала його з днем народження: йому виповнилося вісімдесят п'ять. Три дні потому біль був таким сильним, що вона благала позбавити його страждань. Пізніше цього ж дня їй стало легше, і вона простягнула йому руку. Її очі «осіялися тим самим блиском, як того дня, коли я в неї закохався. У цю мить вона зі мною прощалася». 8 лютого 1970 року Фрідріх написав такі сумні слова: «У неділю на Масляну 1910 року ми вперше зустрілися, у неділю на Масляну 1970-го смерть розлучила нас». Кароліна Пауліна Пройсс Кельнер, яка не полишала чоловіка в найстрашніші дні нацистського режиму і наражалася на небезпеку разом із ним, померла у віці вісімдесяти двох років. Мабуть, найточніше сказав про неї саме Фрідріх, коли вона відмовилася вступити в націонал-соціалістичну жіночу лігу: «Моїй хоробрій дружині треба поставити пам'ятник».

Є похмура іронія у двоякому сенсі німецького поняття Lebensraum[12]. Кривавий похід за новими територіями не приніс німцям жодного дюйма, але на щедрих орних землях їхніх сусідів виростили десятки мільйонів могил. Через брак місця німцям не може належати ділянка землі, де вони поховані, за неї сплачують щорічну ренту, причому лише певний час. Якщо могили не отримують особливого статусу, врешті-решт кістки їхніх власників виявляються abgeräumt – витягнуті для перепоховання в загальній могилі – і місцем починає користуватися хтось інший. Понад сорок років Фрідріх оплачував ренту за могили своїх батьків на цвинтарі Майнца і, знаючи, що їхні останки також будуть abgeräumt після їхньої з Пауліною смерті, розпорядився, щоб великий камінь, який слугував їхнім надгробком, перенесли на ділянку, яку він орендував для Пауліни і для себе. Під цим каменем він і помістив її прах.

Потім він повернувся в Лаубах, де їм із Пауліною багато чого довелося пережити і де її присутність була особливо відчутною. 22 червня 1970 року я представив дідові мою дружину Бев. Ми познайомилися в університетському коледжі і разом його закінчили. Квартира діда в Лаубаху була в будинку поруч із будівлею суду.

Зовнішність видавала його вік і, мабуть, уперше – вразливість. Нам обом дуже не вистачало бабусі, але Бев його зачарувала: витончена, чорнява, красива – такою він пам'ятав юну Пауліну. Я вручив йому копію листа з Массачусетського університету, який підтверджував, що мене прийнято до аспірантури. Він заявив, що це потрібно відзначити, і ми пішли в ресторан нашого готелю, де він випив кілька крапель вина, розведеного в келиху з водою. «Wasserwein»[13], – зі сміхом вимовив він і підняв келих: «Перший білий комірець у нашій

сім'ї вітає першого дипломованого спеціаліста». І, повернувшись до Бев: «Ми з його бабусею знали, що так і буде».

Ми вирішили звозити діда за місто. Відвідали мого кузена Ервіна Гангльбергера і пообідали у Людвіга Хека. У мене було багато запитань до діда про людей і місця, описані на сторінках його щоденника, і коли він говорив, здавалося, що він посправжньому щасливий. Він переходив від однієї теми до іншої, не прив'язуючись до хронології. Говорячи про свою роботу в соціал-демократичній партії та про участь у кампаніях проти комуністів і нацистів, він узяв зі столу «Майн кампф», звичним жестом гнівно потряс виданням над головою і вигукнув: «Гутенбергу, твій друкарський верстат осквернений цією лиходійською книгою!» Бев це занепокоїло, та й мене теж: занадто він розійшовся. Але це не було старечею примхою. Випробування, через які пройшов мій дід у центрі зруйнованої Європи, похитнули його релігійні переконання. Смерть для нього стала закінченням усього і не обіцяла втішного завтра на небесах. Від Фрідріха Кельнера залишаться лише його прах – і його онук. Тому він і прагнув вкласти в голову онука якомога більше спогадів і безумовно розраховував, що його щоденник допоможе мені поділитися ними з іншими людьми.

В останній день, проведений нами разом, він погано почувався, але наполіг, щоб ми обговорили, у чому завдання цього щоденника і як він співвідноситься з нинішніми подіями. Він був незадоволений тим, що Радянський Союз дедалі більше підтримує палестинських бойовиків, які того року здійснили теракт у Німеччині, убивши ізраїльтян в аеропорту Мюнхена. Він визначив зв'язок атеїстичної Росії і джихадистського ісламу як «хибний альянс фанатиків, що уособлюють тоталітаризм», і це, вважав він, стане в майбутньому серйозною загрозою для всіх форм демократії.

Прощання було несамовитим. Незважаючи на нарочито бадьоре Auf Wiedersehen[14], ми знали, що навряд чи знову побачимося. Ми з Бев дісталися до Європи морем, і за час п'ятиденної подорожі назад до Нью-Йорка я багато чого встиг осмислити. Мій батько пройшов шлях у тому ж напрямку 1935 року. Що, якби він виявився мудрішим і не ступив би на хиткий ґрунт, не зробив би стільки поганих вчинків? Що, якби мудрішими були тоді глави демократичних держав і не дозволили б злу поширитися? У цьому питанні була вся суть щоденника.

Я отримав від діда ще кілька листів, що захоплюють своїм стилем, але не минуло й трьох місяців після нашого розставання, як він помер. Четверте листопада 1970 року стало останнім днем у житті судового інспектора Августа Фрідріха Кельнера: солдата, чиновника, поета, політика та історика. У найпохмуріші для німецької історії часи правління безумців і вбивць ця людина продовжувала бачити все те, що століттями становило велич німецької культури. Він носив це в собі. І передав далі. Він був одним зі справжніх патріотів Німеччини.

Людвіг Хек, виконавець заповіту мого діда, організував кремацію і подбав, щоб його прах зайняв місце поруч із Пауліною на цвинтарі Гаупфрідхів у Майнці. Невелика сума в десять тисяч доларів була порівну розділена між чотирма онуками. Основна частина майна, що залишилося, дісталася мені: увесь архів із сімейними документами і написані маслом полотна. І хоча щоденникові зошити були вже в мене, за заповітом вони мені також передавалися. Гроші Гек переказав майже одразу, але, незважаючи на регулярні нагадування, на решту довелося чекати не один рік. Через шість років дерев'яний ящик із документами та речами доставили із запискою від Хека: «Я спокійний, знаючи, що виконав волю Вашого діда і

Зміст

Передмова.....	3
Біографічний нарис.....	23
Жахи війни.....	46

Зошит перший

Вересень 1938 – 30 серпня 1940.....	62
-------------------------------------	----

Зошит другий

1 вересня 1940 – 28 червня 1941.....	113
--------------------------------------	-----

Зошит третій

28 червня 1941 – 1 травня 1942.....	151
-------------------------------------	-----

Зошит четвертий

1 травня 1942 – 14 серпня 1942.....	186
-------------------------------------	-----

Зошит п'ятий

14 серпня 1942 – 18 січня 1943.....	200
-------------------------------------	-----

Зошит шостий

18 січня 1943 – 2 вересня 1943.....	230
-------------------------------------	-----

Зошит сьомий	
3 вересня 1943 – 11 березня 1944.....	257
Зошит восьмий	
12 березня 1944 – 26 серпня 1944	293
Зошит дев'ятий	
27 серпня 1944 – 10 квітня 1944.....	320
Зошит десятий	
20 квітня 1945 – 8 травня 1945	349
Примітки	356

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Фрідріх КЕЛЬНЕР

ОБДУРЕНІ
ЗІ ЩОДЕННИКІВ
1939–1945

Переклад українською — *Юрій Устюгов*

Підписано до друку 24.01.2025 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 20,25. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Німецький снайпер на
східному фронті
1942-1945

[Перейти на сайт](#) →